

**Oponentský posudek
na disertační práci JUDr. Filipa Ščerby
na téma
„Odklon v trestním řízení“**

I.

Disertační práce o rozsahu 163 stran pojednává o velmi aktuálním tématu, jímž problematika odklonu v trestním řízení nepochybně je. Je nepochybné, že stát se v tuto chvíli potýká s problematikou mnohdy neefektivního a zdlouhavého soudního řízení. Tento problém vzniká působením mnoha objektivních a subjektivních příčin. Jednou z nich je nepochybně skutečnost, že v trestním řízení se dosud zcela nedostatečně využívá odklonů. Jakkoli se ve světě razí heslo : soudnictví je drahé a udělejme vše pro to, aby se věc k soudu vůbec nedostala, v České republice se dosud orgány činné v trestním řízení tímto dosud řídí pramálo, byť zákonná úprava skýtá poměrně dost možností. Z tohoto důvodu pokládám vybrané téma za aktuální a potřebné.

II.

Autor se zdárně vypořádal se zvolenou tematikou. Za cíl si stanovil komplexně analyzovat vymezení a aplikaci odklonů v trestním řízení. Přestože se jedná o problematiku nesmírně širokou (tomu také odpovídá rozsah práce), dle mého názoru se mu podařilo vytčený úkol splnit. Posuzovaná práce je tak na velmi dobré odborné a literární úrovni.

Za velmi silnou stránku práce považuji využití literatury a pramenů, byť se v českém trestním procesu jedná vesměs o instituty relativně nové a mnohdy literárně nedostatečně zpracované. Tyto jednotlivé odkazy pak činí práci velmi aktuální a prakticky použitelnou.

Z formálního hlediska působí práce uceleně a přehledně, přičemž řazení do jednotlivých částí nepostrádá logiku. Práce se vedle úvodu skládá ze sedmi kapitol a závěru. Autor postupně podává obecnou charakteristiku odklonů v trestním řízení, podrobně vymezuje obsah těchto institutů a zvláštní pozornost věnuje úpravě odklonů uplatňovaných v řízení ve věcech mladistvých.

Doktorská disertační práce je logicky strukturovaná, obecně srozumitelná i zajímavě napsaná. Předpokládám, že by se mohla stát předmětem zájmu osob, které s uvedenou problematikou přicházejí do styku. Za zmínku zde stojí četné poukazy na problémy v aplikační praxi, které v některých případech vyústí v autorovy návrhy de lege ferenda. Tato sympatická odvaha i nespokojenost s některými aplikačními postupy činí z uvedené práce velmi živý a zajímavý materiál a takovýto postup považuji za zvláště užitečný. Významná část disertační práce je věnována porovnání právní úpravy rakouské a německé.

III.

Po úvodní části, ve které se autor mimo jiné věnuje chronologii právní úpravy i vysvětlení pojmu „odklon“ z hlediska chápání tohoto pojmu v zahraničí, následuje kapitola vymezující pojem odklonu v českém trestním řízení, jeho podstatné znaky a účel. Autor tuto pasáž správně uchopil nejen z hlediska trestní politiky, ale i z pohledu samotného obviněného, pro něhož je ve většině případů aplikace odklonu výhodnější než klasický průběh trestního řízení. Správné jsou úvahy o využití odklonů zvláště v bagatelních věcech a otázky spojené s výchovným působením odklonů. Za zvlášť významnou považuji pasáž o restorativní justici. Tento pojem označovaný v našem trestním procesu spíše za moderní než tradiční, má před sebou nepochybně velkou budoucnost, a to jak z hlediska naplňování záměrů trestního procesu, tak z hlediska obviněného a poškozeného. V této části pak nemůže chybět ani bližší rozbor odklonu v českém trestním právu z hlediska platné právní úpravy. Souhlasím s názorem autora, pokud uzavírá, že trestní příkaz nelze zařadit do kategorie odklonu v trestním řízení.

Těžiště práce spočívá ve 3. kapitole, která pojednává o konkrétní právní úpravě odklonů dle trestního řádu. Podmíněné zastavení trestního stíhání kodifikované v ustanoveních § 307 a 308 tr. ř. je detailně zkoumáno ze všech zákonných znaků, jimiž jsou doznání obviněného (nezaměňovat s prohlášením obviněného o spáchání stíhaného skutku u narovnání), souhlas obviněného a náhrada škody. Další pasáž je pak věnována institutu narovnání ve smyslu ustanovení § 309 až 314 tr. ř. se všemi náležitostmi, jimiž jsou prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku, náhrada škody, složení částky pro obecně prospěšné účely a souhlasy obviněného i poškozeného s tímto procesním postupem. Nejnovějším institutem v oblasti odklonů je pak podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, který byl do našeho trestního řízení zaveden novelou trestního řádu ve znění zák. č. 283/2004 Sb. s účinností od 1.7.2004. Při praktické absenci rozboru tohoto institutu ve stávající odborné literatuře považuji tuto pasáž za přínosnou.

Velmi správně ze systémového i praktického hlediska je samostatná kapitola věnována odklonům uplatňovaným v řízení ve věcech mladistvých. Tato úprava odvisí od zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, který je účinný od 1.1.2004. Autor správně pochopil záměr zákonodárce při uplatňování trestních sankcí proti mladistvým. V daném případě je záměrně oslabována represivní funkce trestního práva s tím, že v rámci restorativní justice jsou to především odklony v trestním procesu, které by měly být dominantní při aplikaci trestního práva vůči mladistvým.

Pokud v dalších dvou kapitolách porovnává autor rakouskou a německou úpravu, je toto zcela v souladu s charakterem i záměrem disertační práce. Autor správně nezůstává jenom u popisu zahraničních úprav, ale dovoluje si i srovnání obou těchto úprav s českým prostředím.

Nepochybně nemůže v posuzované práci chybět rozbor činnosti instituce, která má aplikaci odklonů přímo v popisu práce – to jest Probační a mediační služby. Vedle rozboru zásadních institutů zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě je správně značná pozornost věnována podstatě a významu mediace a její právní úpravě. Autorovi nelze vyčítat, pokud v těchto pasážích zůstává na povrchu, neboť hlubší rozbor by pravděpodobně přesáhl poslání této práce.

Za velmi cennou pokládám pasáž o uplatňování odklonů v praxi státních zastupitelství a soudů. Ze statistických čísel mimo jiné vyplývá zvyšující se podíl státních zastupitelství na aplikaci odklonů, což je dobře, pokud jedním z hlavních cílů aplikace odklonů je požadavek, aby se věc k soudu vůbec nedostala. Pokud z těchto statistických údajů vyplývá zvyšující se počet odklonů v rozhodovací činnosti státního zastupitelství, pak je to v souladu s filosofií uvedených institutů.

Závěrečné kapitole upravující náměty autora de lege ferenda nelze upřít sympatické progresivní snahy autora vedené myšlenkou zefektivnění a posílení odklonů v českém právním řádu. Je logické, pokud některé z těchto námětů vycházejí z užitých zahraničních úprav.

IV.

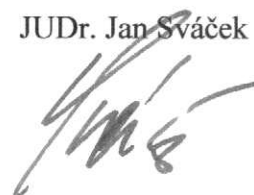
V závěru konstatuji, že se autor zdařile vypořádal se zvoleným tématem. Prokázal nepochybné schopnosti teoretického uvažování i schopnosti analytické. Práce splňuje formální i obsahové náležitosti disertační práce.

V.

S ohledem na shora popsané závěry doporučuji, aby v případě úspěšné obhajoby disertační práce byl JUDr. Filipu Ščerbovi udělen titul Ph.D.

V Praze dne 20. ledna 2006

JUDr. Jan Sváček

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J. Sváček', written over the printed name.